ԲԻՒՐԱԿՆ

ԼՐԱՏՈՒ

ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Դ. ՏԱՐԻ — Թիւ 73 — 12|1 ՅՈՒԼԻՍ 1885

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ պիտի հրատարակուի։ — **2**. Տարեկան գինն է ամեն տեղոյ համար 2¼ արծաթ մէնիտ, թղթատարութեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով։ — **3**. Ձեռքէ կը ծախուի հատը 2 դանեկան։ — **4**. Բաժանորդ գրուիլ ուզողներ դիմելու են կամ իրենց հասցէն ղրկելու են առ խմբագիրն 'ի Գրատուն Փարիզու Յակոբեան խան թիւ 13, 14։ Նաեւ կրնան Ղալաթիոյ կողմը Ամերիկեան վանատունն ալ դիմել Եէնի ճամի փողոց թիւ 13։ — **5**. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գրութիւնք եւ բաժանորդական վճարումնք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն։ — **6**. Անվճար նամակ կամ ո եւ է գրութիւն չընդունուիր։ — **7**. Տասն օրինակի համար բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ ձրի կը տրուի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յաղթութիւն. — Հաւատոյ տեսութիւնը. — Ի՞նչպէս կը շնչեն միջատը — Գահակալութիւն մեծին Կիւրոսի. — Ազդեցութիւն կնոջ ի տան. — Մանրավէպ. — Ազգային. — Քաղաքական։

ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

Պատերազմական վերջին տարեգրութեանց մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ Լօրա Վոլսլի որ յաղթեց զեգիպտոս կէս-ղիշերային փայլուն յարձակմամբ մը ի վերայ Թէլ-էլ-Քէպիրի ամրութեանց, բայց յաղթանակի կերպն միայն այդ չէ. կան բազում մաքառումներ որք չկարեն վերջանալ եղական ճակատամարտով մը։ Գերմանական բանակն որ երբ տասնեւ հինգ տարի յառաջ խաղաց դէպ ի Փարիզ, միայն շատ մը սաստիկ մաքառումներէ յետոյ կարող եղաւ հասնիլ ի մայրաքաղաքն Գաղիոյ, եւ այդ յաղթութիւն ստացաւ այնպիսի պատերազմով մը որոյ ծրագիրն կարի մեծ խնամով պատրաստեալ էր, զոր կը վարէին ամենընտիր զօրավարք, եւ զոր յաջող վախճանի մը յանգեցուց երկաթեայ կամք մը։ Մեր կենաց մէջ կան պատերազմունք որոց մէջ յաղթութիւնն ձեռք կը բերեմք Թէլ-էլ-Քէպիրի նման. բայց կենաց շատ ընթացքներ նման են Գերմանիոյ յաղթութեանն զոր տարաւ Գաղիոյ վրայ. բազումք յաղթութիւն կ'ստանան միայն կատարեալ պատրաստութեամբ եւ անյողդողդ յարատեւութեամբ։ Աներկբայելի է թէ յարատեւութիւն յաջող կեանքի ողնայարի սկիզն է, նպատակը միշտ աչաց առջեւ կը պահէ յստակաբար. ուղեւորութեան մէն մի կէտէն պայծառապէս տեսնել կուտայ ղվախճանն, շարունակութիւն կուտայ ճիգերու, եւ շարունակական կուտակմամբ զօրութեան զանգուածը կ'աճեցնէ։ Շատ անգամ ամենէն տաղանդաւոր անձինք անյաջող կ'ելնեն, զի այս յատկութիւն կը պակասի իրենց մէջ։ Նոքա փառաւոր ճիգեր կընեն եւ փայլուն յաղթանակներ կ'ստանան, բայց իւրեանց ճիգեր ան-

հաստատ են, Խուրեանց ճակատամարտեր ընդհանուր ծրագրի մը հետ միացած չեն, և Խուրեանց յաղթանակք անբերրի են։ Միշտ կը խոստանան յաղթանակ մը զոր երբեք ի գործ չեն դներ։ Նոյն ընթացք կը նմանի Կարոլոս Ե.ի և Ֆրանչիսկոս Ա.ի մի.քանի պատերազմներուն. լի են շատ մը մեծապանծ ճակատամարտերով, բայց կը յանգին յոչինչ։ Այն մարդ որ իրեն նպատակ կը դնէ շահիլ բարձր և մեծարժէք յաջողութիւն և այդ նպատակի կը փարի անյողդողդ կերպիւ, Մեծին Պետրոսի նման, յաջողակութիւնն դառն պարտութեան դժնդակ վարժոցին մէջ կ'ուսանի։ Իւր դըժբաղդութիւնք և դժուարութիւնք զիւր նպատակ պայծառացնելու և բարձրացնելու ևեթ կը ծառայեն. խոչընդոտք զայն առաւել անյողդողդ կը գործեն միայն, և վերջապէս այդ նպատակ ինքզինք աշխարհի կը յայտնէ միայն գործքով մը։ Ֆիլտի անհամար անցուդարձք Ատլանտեանի վրայ մաքառման բազում տարիներէ վերջ, կը յանգին կատարելագործեալ հեռագրական ոլորանի մը. Էտիսընի երկարժամանակեայ ուսումնասիրութիւնն և փորձերն, յետ անհամար ձախողութեանց, կը լուսափայլեն անթիւ յարկեր այն երկնային հրով որ դար մը յառաջ շողշողաց Ֆրանքլինի արկածալից թռուցկի վրայ։ Բնութեան ահագին զօրութիւն մեծաւ մասամբ յարատեւութիւն է. ապառաժք կըրնան փշրուիլ, որպէս երկրաշարժի յանկարծական խորտակմամբ՝ նոյնպէս նաև մակընթացութեանց դանդաղ գործողութեամբ։ Եւ բնութիւնն գործակից է այն մարդոյն որ կը հետեւի իւր կերպերուն. յարատեւ մարդն կը լինի աճեցուն զօրութիւն մը մինչ կը յառաջանայ կենաց մէջ։ Նա յառաջխաղաց միայն հոսանք մ'է, և մինչ կ'ընթանայ դէպ յառաջ, իւր թափ և իւր զանգուած հաստատապէս կ'աճին։ Եթէ կը բաղձաս կենաց մէջ միայն արդիւնք մը յառաջ բերել, որոշ և յստակ ըրէ քո նպատակ. և յետոյ փարէ անոր անընկճելի որոշմամբ. չկան երբեք այնպիսի զառ ի վեր ուղիներ զորս չմթնցունեն փոթորիկք և չկոծեն մրրիկք, բայց գագաթան վրայ կայ միշտ ճաճանչ արեւու։

ՀԱԽԱՏՈՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Շարունակութիւն եւ վերջ տես թիւ 72)

Հոգւոյն փրկութեան գործն կ'սկսի իւր հոգեւոր կարողութեանց և ընդունակութեանց վերականգնանացմամբ. և որովհետև սոյն շնորհքն չափով մը տրուած է ամէն մարդու, կարդարանայ աստուածային վճիռն որ կը դատապարտէ զանոնք որք «խաւարն լոյսէն աւելի կը սիրեն»: Եբրայեցւոց Թղթոյն մետասաներորդ գլխուն առաջին տան մէջ կը գտնեմք նշանաւոր սահման մը հաւատոյ գործելու եղանակին և նախնական արդեանց: Հոգւոյն յոյսերուն առարկաներն մեր բնական ըմբռնման սահմանէն դուրս են. «անծանօթ՝ տկար զգայարանաց, անտեսանելի՝ բանականութեան աղօտ նշոյլով». և ուստի հաստատութիւն ըստանալու համար կը կարօտին տարբեր հիման մը անկէ զոր բանականութիւնը կընծայէ: Իբր մեր երեւակայութեան ապարածներն մեր յոյսերն կրնան արդարև ըլլալ այնքան գեղեցիկ որքան դղեակներ օդին մէջ — և սակայն նոյնքան անհիմն. և թէև կրնան առ ժամն հրճուեցնել երե-

ւակայութիւնն, չ'են կրնար ապահովութեան կամ տեւականութեան որ և է վրաստութիւն մը տալ: Հաւատքին պաշտօնն է ոչ միայն իրականացնել այն զեղեցիկ երեւակայութիւններն, այլ նաեւ փնտռել գտնել այն հիմունքն՝ որոց վրայ կը հանգչին այնքան հաստատուն և այնքան անփոփոխ որքան Յաւիտենականին զահն: Հաւատքն արդարև չ'ստեղծեր այն հիմերն, ոչ ալ կը հայթայթէ այս անտեսանելի ապացոյցներն. միայն կը նշմարէ զանոնք և կը հաստատէ նոցա ստուգութիւնն ու բաւականութիւնը: Յայտ յամենայնի հաւատքն կ'երևի իբր ըմբռնման եղանակ մը, գերբնական կարողութիւն մը, իր յատուկ առարկաներն հոգևոր աշխարհի մէջ ունենալով: Ապացոյց չ'ստեղծեր, բայց նշմարելով անտեսանելւոյն իրականութիւններն, ի լոյս կը բերէ հոգևոր ճշմարտութիւններ, որք կ'ապահովեն հոգւոյն ընդարձակացոյն և ամենէն Յանկագին յոյսերն:

Ինչպէս տեսողութիւն և լսողութիւն և ասոնցմէ ծագում առնող ըմբռնմունք ճշդապէս խօսելով մեր կամեցողութեան հպատակ չ'են, այսպէս հաւատքն իբր հոգւոյն վիճակն և կամ իբր հոգևոր գործունէութիւն մը ուղղակի հպատակ չ'է հոգւոյն կամեցողութեան: Բանական մտքին ներկայացուած ապացոյցք համոզում կ'արտադրեն իրենց իսկ ներգործութեամբն, բայց միայն այն մտաց մէջ որոց բանական կարողութիւնք իրենց ողջ վիճակին մէջ են: Նմանապէս աստուածային ճշմարտութեան լոյսն հոգւոյն մէջ մուտ գտնելով կ'ապացուցանէ աստուածային բաներն և կը ներշնչէ անոր հաւատոյ ոգին, և այս՝ ի հարկէ և ոչ Յէ հոգւոյն կամեցողութեամբ:

Անգիտաբար և առանց որոշ նպատակի իրենց կոյր աշխարհասիրութեամբն մարդիկ կը մերժեն և կը չեզոքացնեն Աստուծոյ խօսքին և Հոգւոյն վկայութիւններն և հակառակ ճշմարտութեան ապացոյցներուն կը շարունակեն մնալ մթութեան և անհաւատութեան մէջ: Աչք ունին (բնական կարողութիւնք), բայց չ'են տեսներ. ականջ ունին, բայց չ'են լսեր»: Եւ տակաւին պէտք է յիշել Յէ անուղղակի և քիչ մը հեռաւոր կերպիւ, այլ տակայն արդեամբ, Յէ անհաւատութիւն և Յէ հաւատք կը չափաւորին մարդուս կամեցողութեամբն ու գործողութեամբ: Աստուածային լոյս և կենդանացուցիչ զօրութիւնն կու գան առանց խնդրուելու. բայց անոնք որ կ'ընդունին այսպիսի այցելութիւն մը կրնան «քալել լուսոյ մէջ» կամ «սիրել զխաւարն առաւել քան զլոյս». և իրենց բռնած դիրքովն կամ պիտի գան հաւատոյ լուսոյն մէջ և կամ շարունակեն խաւարի ու անհաւատութեան մէջ: Այսպէս է որ յամառ անհաւատութիւնը, Յէև բնական և անխուսափելի ի սկզբան, չը փրկուողին անձնական մեղքն կ'ըլլայ: Իր ստորնացեալ վիճակին մէջ անկեալ հոգին զօրաւոր է դիմադրելու համար աստուածային ճշմարտութեան լուսոյն և այսպիսի դիմադրութեան հետևանքն է վերջնական և անդարձ «դատապարտութիւնը»:

Այս նկատողութեամբ հաւատքն է հոգւոյն աւելի հանդարտ քան Յէ գործն վիճակը: Ինչպէս զգայարանաց միջոցաւ մեր ստացած ծանօթութեանց ու տպաւորութեանց մէջ՝ աւելի ներգործութիւն կը կրեմք մեք քան Յէ կը ներգործեմք, այսպէս նաև հաւատոյ գործողութեան մէջ կը լուսաւորուիմք, կը հրահանգուիմք, կ'առաջնորդուիմք բանէ մը որ մեր անձնականութեան չը վերաբերիր: Առ առաւելն ստուերասենեակի նման եմք միայն, որ կընդունի արեգական ճառագայթներն և ի դէպ ժամու իր մէջն իսկ գծուած կը գտնէ նորա պատկերն: Հաւատոյ ընծայուած մեծագոյն բաներն չեն իր իսկ ազդեցութենէն, այլ յաւէտ

այն ազդեցութենէն՝ որում կը հպատակի յօժարակամ: Եւ մինչ յարատեւ անհաւատութիւն մը ճշմարտութեան մոլի դիմադրութեան մը արդիւնքն է միշտ և ըստ այնմ մեղսապարտ, հաւատոյ միակ կարելի արժանիքն է իր հպատակութիւնն փրկուելու: Բարձր է արդարեւ հաւատոյ յանձնուած պաշտօնը հոգւոյն փրկութեան մէջ. բայց այդ պաշտօն չ'է այլ ինչ բայց եթէ մատուցուած շնորհաց յօժար պատրաստականութիւն և կրաւորական ընդունելութիւն: Երբ կ'ըսուի թէ հաւատքով կը փրկուիմք, չ'եմք ուզեր այսու վերագրել հաւատքին որ և է վարձու արժան գործ մը. որովհետեւ ոչ բան մը կը գնէ և ոչ ալ գործօն դեր մը կը կատարէ: Հոգւոյն առ Քրիստոս գալու գործողութեան մէջ կայ շարունակական աճում մը հոգեւոր իրաց ծանօթութեան և հոգւոյն ըմբռնման աստուածային ճշմարտութեան բնութեանն ու իմաստին, բայց զանոնք ամենն հոգին կ'ընդունի իբր շնորհք և ոչ իբր վարձ: Ս. Հոգին է որ կը գործէ և որոյ պարգեւներն հաւատքն կը տեսնէ միայն, կ'ընդունի և կ'իւրացնէ:

Հաւատոյ բնութիւնն է որ կ'որոշէ հոգւոյն տեսութեան շրջանին մէջ պարունակուած իրերն. և որովհետեւ հաւատքն հոգեւոր է բացարձակապէս, հոգեւոր իրերն միայն կը նկատէ: Հաւատքն որ և՛ է իմաստիւ չէ բնաւ զգայարանաց կամ բանականութեան կարողութեանց նախանձորդն կամ փոխանորդն: Իրեն բնական և յատուկ գործողութեանց մէջ գործ չ'ունի բնաւ նշաններու կամ լոկ ֆիզիքական և մեքենական երեւոյթներու հետ: Հաւատքն հոգեւոր բաներու է որ կ'ծանօթանայ և կզբաղի, որք կը յայտնուին հաւատարիմ հոգիներու մէջ աստուածային խօսքովը ու Հոգւով. և բոլոր այս բաներն կը պատկանին Աւետարանին ցուցուցած փրկութեան եղանակին և Քրիստոսի մեծութեան ու փառաց:

Հաւատոյ նկատողութեան առարկաներն են աստուածային վսեմ ու փառաւոր ճշմարտութեանց յայտնութիւններն. յարաբերութիւնն ընդ մէջ Աստուծոյ և մարդկան, և մարդկային ցեղի փրկութեան համար աստուածային գթութեան պատրաստած ճամբան: Կ'ապացուցանէ կենդանացեալ հոգեւոր իմացականութեան՝ սա հիասքանչ իրողութիւնն թէ մարդս հոգեւոր պետութեան մը ազատագրեալ քաղաքացին է, մի մասն է, բոլոր բանական էակաց հետ, այն գերբնական, աստուածային աշխարհին որոյ կեդրոնն, որոյ կեանքն և միանգամայն պահպանիչ ու ուղղիչ զօրութիւնն է նոյն ինքն Աստուած: Եւ այս պետութիւնն բացարձակապէս և ընդ միշտ փակեալ է ընդդէմ զգայարանաց և բանականութեան ոտնձգութեանց. մերձենալի է միայն այն ճամբով՝ «զոր արծուին աչքն տեսած չ'է, ուր առիւծին կորիւնն կոխած չէ», իւր փառազարդ իրականութիւններն են այն բաներն զորս «Հայրն ծածկած է յիմաստնոց և ի գիտնոց և յայտնած է մանկանց»: Ցոյց կու տայ մարդոց նախ մարդկային սիրտն իւր բնական պղծութեամբ, որոյ առաջին և անխուսափելի հետեւանքն է իր անհամերաշխութիւնն աստուածային իրաց հետ: Այս է մեղաց համոզումը որ ի լոյս կը բերէ անձնական անսրբութիւնն և Աստուծոյ առջեւ յանցապարտութիւն, արժանի պատժոյ: Մեղաց բարոյական զազրութիւնն աւելի զգալի կըլլայ, որչափ միտքն ըմբռնէ աստուածային բնութեան ամբիծ ու անթերի սրբութիւնն, և մեղաց անհուն յանցաւորութիւնն յայտնի կ'ըլլայ. երբ կը ներկայանայ իբր կրկնապատկեր մը աստուածային օրինաց վեհափառութեան ու նուիրական հեղինակութեան:

Յուսահատութիւն պիտի ըլլար միակ բաժինն այն հոգւոյն, որ այսպէս կ'զգայ

իւր առնչութիւնը աստուածային դատաստանին հետ և չը տեսներ բնաւ Աւետարանին փրկութեան ճամբան: Բայց նոյն հոգևոր լուսաւորութիւնն որ կ'նշմարէ մեղաց իրականութիւնն ու անէծքն, կ'ըմբռնէ նաև Աստուծոյ շնորհաւէտ եղանակն Քրիստոսով արդարացնելու զամբարիշտն: Այս եղանակն արդարև նկարագրուած է Ս. Գրոց մէջ, ուր կրնայ բանականութեան բարի և բանաւոր Ծուիլ և պատշաճ իւր մեծ նպատակին: Բայց նորա ճշմարտութիւնն և իրականութիւնն տակաւին ստուերամած պիտի ըլլայ և անստոյգ: Ծանրակշիռ պարագայից մէջ երբ մեծ շահեր կան ի վտանգի, մարդիկ կը հաւատան վստահաբար ոչ թէ ինչ որ կարելի է կամ հաւանական, այլ այնպիսի զոհացուցիչ ապացոյցներու, որք տարակուսանաց տեղի չեն Ծողուր: Կրնայ ըլլալ Աւետարանի ճշմարտութեանց մտաւոր հաւանութիւն առանց ճշմարիտ հաւատքի, քանի որ սոքա երկուքն ոչ թէ միայն նոյնը չ'են այլ նաև բոլորովին տարբեր ապացոյցներու վրայ հիմնուած են: «Քրիստոնէական հաւատքն,» կը զրէ մին որ օրինակ մ'էր նորա վսեմ զօրութեան, «ոչ միայն հաւանութիւն մ'է Քրիստոսի ամբողջ Աւետարանին, այլ նաև կատարեալ ապաւինութիւն Քրիստոսի արեան վրայ, վստահութիւն նորա կենաց, մահուան և յարութեան արժանեաց վրայ, հանգիստ գտնել ի Նա իբր մեր բաւութիւնն և մեր կեանքն, որ տրուեցաւ մեզ համար և կ'ապրի ի մեզ:» Այս կը ներկայացնէ հաւատոյ աւելի զործօն կողմն միևնոյն ատեն: «Հաւատքն է աստուածային, զերբնական ապացոյց կամ համոզում մը չերևցած բաներուն որք չեն կրնար նշմարուիլ մեր բնական զգայարանքներով,» և այս չերևցած բաներն Աւետարանին ծածկեալ խորհուրդներն են անշուշտ: Հաւատքն մեզ կը սովրեցնէ այն՝ որուն ոչ զգայարանք և ոչ բանականութիւն կրնան մերձենալ, իւր հետ կը բերէ իւր ապացոյցն և կը պահանջէ միայն որ իւր լոյսն չը շիջանեն կամակար անհաւատութեամբ:

Նոր կտակարանին մէջ հաւատքն շարունակ կը ներկայացուի իբր կերպիւ իւիք և մերթ ի մօտոյ կապակցեալ անձնական կրօնի հետ: Մեղաց Ծողութիւնն և մեղաւորին արդարացումն Աստուծոյ առջև. հոգւոյն վերանորոգումն արդարութեան մէջ, և Քրիստոնէական մշտնջենաւոր ընթացքն ու աճումն շնորհաց մէջ բոլորն ալ հաւատքով են: Այս յաճախ անհասկանալի եղած է բազմաց: Բայց այս նիւթին նկատմամբ հոս տրուած տեսութեան համեմատ նորա սամնքն կատարելապէս կը համաձայնին Ամենակալին սոյն ներշնչման բնութեանն ու գործողութեան հետ: Աստուծոյ պարգևն է հաւատն, երբ նկատեմք զայն մի եղանակ ըմբռնման, և իբր այն՝ նախընթաց է Ս. Հոգւոյն շնորհաց բոլոր միւս գործողութեանց որ կը կենդանացնեն, կը լուսաւորեն և կը համոզեն հոգևոր բաներու ճշմարտութեան ու իրականութեան: Աստուածային համոզիչ զօրութիւն մ'է հաւատքն որ հոգւոյն ուշադրութիւնն կը դարձնէ նորա ներքին տեսութեան ներկայացեալ բաներուն, մինչև որ խորտակի մեղաց ուժն, ազատի հոգին նորա գերութենէն, և այսպէս նորոգեալ հոգին յառաջ կ'երթայ և կընդունի այն հոգևոր սրբագործութիւնը որ արդիւնքն է միայն ճշմարտութեան հաւատալուն:

Ինչպէս որ ընդունակ հոգւոյն վրայ՝ հաւատոյ ներգործութեան առաջին քայլն աստուածային զարթուցում և լուսաւորում մ'է, այսպէս նաև նորա կատարելագործման առաջին քայլն է միայն կատարեալ վստահութեամբ յօժարակամ ընդունիլ այն բաներն որք Քրիստոսով

յայտնուած են և ձրիաբար ընծայուած: Այս է այն հաւատքն որ կ'արդարացնէ. ոչ արդարև իբր արժանիք մը արժան վարձու, ոչ ալ իբր գործոն միջոց մը, այլ միայն իբր հոգւոյն այն վիճակն յորում աստուածային կամաց և աւետարանին տնտեսութեան համեմատ պիտի ջնջուի մեղքն, և մեղաւորն ինքն ալ պիտի ընդունուի Քրիստոսի արժանեօք :

Հաւատոյ մեծագոյն և մշտնջենաւոր պաշտօնն է պահել նաև զհոգին անբաժան միութեան մէջ Քրիստոսի հետ Մըխիթարչին զօրութեամբն, պահել զայն « հին մարդուն » շարունակական խաչելութեանն մէջ, և նոյնպէս « նոր մարդուն » շարունակական յարութեան և նորոգ կենաց մէջ, կեանք մը որ կարելի է պահել միայն « հաւատքով Աստուծոյ որդւոյն վրայ » ընդունելով զինքն իբր իւրաքանչիւր հաւատացելոյ փրկիչն:

Այս բոլորն կը կատարուի Աստուծոյ հոգւոյն պայծառ լուսովն, և հոգին կը զգայ զայս և կը բերկրի աստուածային շնորհաց այս գրաւականին համար, և կը բնակի միշտ Ամենակարողին հովանւոյն տակ: Քրիստոնէական կեանքն է նաև հաւատոյ կեանք և քայլել Աստուծոյ հետ է նաև քայլել լուսոյ մէջ: Շնորհաց մէջ աճումը կը նշանակէ հոգւոյն տեսութեան պայծառանալն, և հոգևոր զարգացման հետ հաւասարաքայլ կընկերանայ նաև միշտ աճուն տեսութիւններ այն բաներուն որ աստուածային են և սուրբ, մինչև որ հաւատքն կորսուի տեսութեան մէջ « որովհետև պիտի տեսնեմք զինքն ինչպէս որ է » :

Մարդ կարող կ'ըլլայ տեսնելու անտեսանելին եւ հասանիլ անհասանելոյն, յորժամ ունի հաւատ ի սրտի իբրեւ հեռադիտակ առաջի աչաց :

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՇՆՉԵՆ ՄԻՋԱՏՔ

(Շարունակութիւն եւ վերջ տես թիւ 72)

Շնչառական միանանց մէն մի տարածումն մարմնոյն ամեն մասանց մէջ օդ կը հոսեցնէ. և հետևաբար մէն մի շնչառութիւնը ամբողջ արիւնն Թարմ օդով կը մաքրուի : Այս իրողութիւն խիստ կարեւոր իրողութիւն մ'է. բանզի, պէտք չըլլալով որ արիւնն կեդրոնի մը մէջ հաւաքուի, նման բարձրագոյն կենդանեաց արեանն, անդ վերակենդանանալու և ապա ուրիշ կարգ մը երակներու միջոցաւ ղրկուելու և կազմութիւնն վերանորոգելու համար, արեան շրջանի դրութիւնն բոլորովին անպէտ է միջատներու համար, և այս եղանակաւ նոքա շատ մը ծանրութենէ զերծ եղած են : Միջատք ոչ երակ ունին, ոչ շնչերակ, միայն մէկ զլխաւոր անօթ մը կ'անցնի անոնց կրծնակէն, և արիւնն դանդաղաբար կանցնի այդ անօթի մէջէն, և կը հոսի մարմնոյն այլ և այլ գործարանաց մէջտեղէն. մինչև վերստին կը մտնէ այն մեծ անօթի մէջ ճիշդ դիմացի կողմէն այն ծայրին յորմէ դուրս ելեր էր :

Եւ դեռ այս չէ ամենն. մեք, ինչպէս ընդհանրապէս բոլոր բարձրագոյն կենդանիք, այնպէս կազմուած եմք որ մեր մարմնոյն մէջ զտնուած արեան զրեթէ կէսն, այսինքն երակային ապականեալ արիւնն, միշտ անբերրի և անօգուտ է, և պարտի անցնիլ Թոքերու մէջէն, կրկին օգտակար լինելու համար: Երբոր այդ երակային արիւն կը կենդանանայ և սրտի միջոցաւ վերստին կը մղուի ամբողջ կազմութեան մէջ, այն արիւն որ յառաջագոյն շնչերակային և մաքուր էր, իւր կարգին կը լինի երակային ու անմաքուր, և այսպէս կը շարունակուի միշտ : Բայց միջատաց համար այսպէս չ'է. իւրեանց արեան ամբողջն շնչերակային և մաքուր է, եթէ կրնամք զոր-

ծածել զայս բառ երբ կը խօսիմք այն կենդանեաց վրայ որք չ'ունին բազմանօթ դրութիւն: Այլով բանիւ, որովհետեւ մարմնոյն ամեն կողմերն ի միասին շնչառութիւն կ'ընեն, արիւնն անդադար կը կենդանանայ և կը վերանորոգի ամբողջ մարմնոյն մէջ, և անոր ոչ մի մասն ո և է առեն անօգուտ կը լինի իւր պարունակած թթուածնին ըսպառմամբն: Ուստի այսպէս ամբողջովին և շարունակաբար օդաւորեալ արիւնն կրնայ գործնականապէս կրկին գործ կատարել, և անշուշտ այդպիսի արեան մը զանգուածն պէտք է շատ նուազ լինի քան այն էակաց արեան զանգուածն որոց արեան շրջանն կը կատարուի տարբեր սկզբանց վրայ: Միջատներու այս կազմութիւնն, ուրեմն, կը ջնջէ ոչ թէ միայն թոքերու, այլ նաև երակներու, շնչերակներու և արեան մէկ մեծ մասին ծանրութիւնն, այնպէս որ միջատաց ծանրութիւնն վերածուած է հնարաւոր եղած ամենափոքր աստիճանին:

Կայ տակաւին մի այլ կէտ քննարկելու, և այն իսկ յոյժ հետաքրքրաշարժ և առ այժմ անմեկին կէտ մը: Խնամոտ զննողութեամբ կը գտնեմք որ միջատաց օդի մեծ անօթներն կը տարածին անդր քան զսահմանս արեան շրջանի, ցոյց տալով թէ պէտք է ծառայեն մի այլ երկրորդական նպատակի ևս: Քանզի բնութիւնն ոչինչ կը հայթայթէ ի զուր. և առանց բաւաւոր պատճառի բնաւ պիտի չ'ընդարձակէր շնչառական խողովակներն մինչ այն վայրեր ուր արիւն մաքրելու գործողութեան պէտք չը կայ: Այս նպատակի մասին առ այժմ ստոյգ տեղեկութիւն չունիմք, և միայն կարծեօք կարող եմք ըսել թէ կերպիւ իւիք կապակցեալ է հոտառական դրութեան հետ: Քաջածանօթ է թէ բազմաթիւ միջատներու հոտառութեան զգայարանք յոյժ զօրաւոր են, և թէ նոքա կարող են շատ հեռուէն ստուգել իրենց կերակրոյ տեղն: Բզէզք օրինակի աղագաւ փտեալ դիերու ամենադոյզն հոտն կ'առնուն և առանց վարանման կը դիմեն դէպ յայն վայր ուստի կ'ելնէ հոտն: Դարձեալ, բաղեղան ծաղիկն առ ինքն կը քարշէ մօտակայից մէն մի թիթեռն և ցեցն, և անշուշտ իր մասնաւոր հոտոյն պատճառաւ:

Ուստի, կարելի է թէ միջատներու հոտառական գործարանաց կատարելութեան պատճառն այն է որ նոքա տարածեալ են բոլանդակ մարմնոյն մէջ. փոխանակ տեղ մը հաստատուած լինելոյ, որպէս կը գտնեմք բարձրագոյն կենդանեաց մէջ: Հանգիտութեամբ դատելով՝ գրեթէ անտարակուսելի կ'երեւի թէ նոքա կապակցեալ պէտք է լինին շնչառական գործարանաց հետ, քանզի, որչափ մեք գիտեմք, հոտ մը չը կրնար զգացուիլ, եթէ զայն պարունակող օդն առաւել կամ նուազ երագութեամբ չ'անցնի հոտառական ջղերու վրայէ: Եւ այս պէտք ամենալաւ կերպիւ կրնայ լցուիլ միջատին օդային անօթներուն մէջ, ընդ որս օդոյ հոսանք շարունակաբար կ'անցնի, և որք կը հասնին մարմնոյն հեռաւորագոյն ծայրերուն իսկ:

Բնականաբար կը հետեւի որ միջատք այսքան հիասքանչ շնչառական դրութեամբ մը. մասնաւորաբար ենթակայ լինին ո և է թունալից գոլորշւոյ ազդեցութեանց որք անմիջապէս տարուելով մարմնոյն ամեն մասանց, ի հարկէ պիտի ունենան անմիջական մահաբեր հետեւանք: Եւ իրողութիւնն ալ այսպէս է: Ցեց մը կամ բզէզ մը, որ ժամեր, և մինչև իսկ օրեր կ'ապրի ընդունելէ վերջ այնպիսի հարուած մը որ բաւական է անմիջապէս մահ պատճառել աւելի բարձր կերպիւ կազմակերպեալ կենդանւոյ մը, մի քանի երկվայրկենի մէջ կը մեռնի սակայն, եթերի մը բուրմամբ, այն պատճառաւ որ մահաբեր ազդեցու-

թիւնն միահաղոյն կը ներգործէ մարմնոյն բոլոր ջղային կեդրոններու վրայ. փոխանակ միոյն կամ երկուքին միայն սահմանափակուելու : Ահա այս եղանակաւ է որ ընդհանրապէս միջատաց մարմնոյն մէջ օդ կ'ընդունուի, այսպէս արեան ամբողջութիւնն շարունակաբար օդով կը մաքրուի, և այսպէս անպէտ ծանրութեան մէն մի մասնիկէն ազատ կացուցեալ են խնամով: Սակայն միջատի շատ տեսակներն կան որոց կենաց եղանակն կը պահանջէ այնպիսի միջոցներ որոցմով կարող լինին շնչառութեան գործողութիւնն կատարել այնպիսի պարագայից մէջ որք շնչառութիւնն անկարելի կ'ընեն առանց այդ միջոցաց: Կան այլ և այլ ջրային միջատներ, որք մինչդեռ իրենց զոյութեան մեծագոյն մասն կ'անցունեն ջրոց ներքև, պէտք է կարող լինին սակայն մթնոլորտային օդոյ շարունակական պաշար ունենալ առ ձեռին: Սոքա առ հասարակ չ'ունին զբաղոյ բացարանք նման ձկանց. քանզի կարևոր է որ երբոր ուզեն կարող լինին դուրս ելնել իրենց լճերէն և վտակներէն և առժամանակ մի օդային կամ ցամաքային էակներ լինել: Սակայն այս տեսակ միջատք ունին այլ միջոց որ կը կարողացնէ զայնս շնչել միևնոյն դիւրութեամբ թէ ջրոց ներքև, թէ գետնի վրայ և թէ օդոյ մէջ: Այն միջատք որ կը կոչին ջրային բզեզք, և որք պարտաւորեալ են թագչիլ սեզերու մէջ, մինչև իրենց որսն մօտենայ և ապա հալածեն և բռնեն զայն, իրենց հետ ի միասին ջրոյ ներքև կը տանին օդոյ պաշար՝ մի տեսակ պահարանի միջոցաւ զոր կը կրեն իւրեանց թեւերուն ներքև: Կան ուրիշ տեսակ միջատներ ևս, որք բնակիչ լինելով ամենաթանձր և խիստ ապականեալ ցեխի, և պարտաւորեալ լինելով անոր մակերեւութին ներքև բնակելու, իրենց մարմնոյն ծայրէն վեր բարձրացած երկար խողովակ մը ունին, որ ըստ կամաց կրնայ երկարիլ և կարճանալ, զրեթէ հեռադիտակի մը նման. և որ պէտք եղած ին չափ օդ կը հայթայթէ շնչամուտներուն: Այս կարգի միջատք որ իրենց դիրքն փոխելու անկարող են, տակաւին բոլորովին անկախ են իրենց վրայ գտնուած ջրոյ խորութեան փոփոխութենէն, վասնզի եթէ այդ խորութիւն աւելնայ, կարող են անմիջապէս ըստ հարկին երկարել իւրեանց օդային խողովակներ և այսպիսեաւ ապահովել օդոյ անընդհատ պաշար :

Տակաւին կան բազմադիմի կերպեր որոցմով այլ և այլ տեսակ միջատք իրենց համար օդ կը հայթայթեն այլ և այլ պարագայից մէջ : Մէն մի կերպ յարմարած է անհատին պիտոյից, և բացարձակապէս կատարեալ է իւր տեսակին մէջ, հայթայթելով թթուածնի շարունակական պաշար ի մաքրողութիւն արեան միջատին կենաց ամեն պայմանաց մէջ :

ԳԱՇԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻՆ ԿԻՒՐՈՍԻ

(Շարունակութիւն տես թիւ 72)

Նամակ մը գրեց Կիւրոսի, և յետոյ առնելով նապաստակ մը զոր իւր որսորդները իրեն համար բռնած էին, բացաւ մարմինն և պահեց անոր մէջ նամակն: Յետոյ մորթը կարեց այնքան խնամով և ճարտարութեամբ որ գործողութիւնն մատնող նշան մը չէր երևէր: Այս նապաստակ որսորդութեան գործիներով հանդերձ յանձնեց այնպիսի վստահելի ծառայից որոց կատարելապէս կրնար ապաւինիլ, պատուիրելով անոնց որ նապաստակը ուղղակի Կիւրոսի ձեռքն յանձնեն, և ըսեն անոր թէ Արբակ ղրկած է զայն և կը խնդրէ որ Կիւրոս ինքն անձամբ և միայնակ բանայ անոր մարմին: Ար-

բակ համոզեալ էր թէ լուրն հաղորդելու ապահովագոյն եղանակն այս էր, քանզի եթէ լրտեսք կամ սահմանագլխոց վրայ Աժդահակէ վարձեալ ուրիշ մարդիկ՝ տեսնէին զայնս որք կը տանէին նապաստակն, որսորդութենէ դարձող մարդիկ պիտի համարէին զանոնք. և բնաւ մտքերնէն պիտի չանցունէին խուզարկել նապաստակ մը որ կը դանուէր որսորդ մարդկանց ձեռք։

Այս խորհուրդ կատարելապէս յաջողեցաւ։ Մարդիկն առանց դոյզն կասկած մ'իսկ յարուցանելու անցան ի Պարսիկս, յանձնեցին զնապաստակն Կիւրոսի և հաղորդեցին իրենց յանձնուած պատգամն։ Կիւրոս բացաւ զնապաստակն և գտաւ նամակ մը որ պարունակութիւնն էր հետեւեալն։

«Ցայտ է, ով Կիւրոս, որ դուն Երկնից սիրելի ես, և քո ճակատագիր է ունենալ մեծ և փառալից կեանք մը։ Ապա թէ ոչ այնպիսի հրաշալի կերպիւ իւիք պիտի չկրնայիր խուսափել այն թակարթէն զոր հաւդ քեզ համար պատրաստած էր 'ի մանկութեան քում։ Աժդահակ մտածեց զքեզ կորուսանել այնպիսի միջոցներով, որք ըստ իւր կարծեաց անշուշտ պիտի յաջողէին։ Դու Երկնից յատուկ միջամտութեամբն փրկուեցար։ Քաջ դիտես թէ ինչ տարօրինակ պատահարք պահպանուեցար և ի յայտ եկար. և այնուհետև ինչ մեծ և արտասովոր յաջողութիւններ ունեցար։ Գիտես նաև թէ Աժդահակ ինչ անագորոյն պատիժով պատուհասեց զիս՝ զի զքեզ փրկելու դիտաւորութիւնն ունեցած էի։ Այժմ վրիժառութեան ժամն հասաւ։ Այս ժամէ Աժդահակայ իշխանութիւնն և երկիրներն կը բռնան քուկդ ըլլալ։ Համոզէ Պարսիկներն ապստամբիլ։ Բանակի մը դլուխն անցիր և յառաջ խաղա 'ի Մարաստան։ Հաւանականաբար ինձ պիտի յանձնուի հրամանատարութիւնն այն բանակին որ պիտի ղրկուի քեզ դէմ։ Եթէ իրօք ինձ յանձնուի, երբ իրարու դէմ եղնեմք կը միացնեմք մեր բանակներ, և ես քեզ կը ծառայեմ։ Տեսակցած եմ Մարաց նշանաւոր իշխանաց հետ, և նոքա ամենեքին պատրաստ են քու կողմդ անցնիլ։ Կարող ես բոլորովին ապահով ըլլալ որ աստ ամենայն ինչ քեզ համար պատրաստ պիտի գտնես, եկ ուրեմն, առանց յապաղման։»

Կիւրոս զայս նամակ կարդալով՝ սաստիկ խռովեցաւ և ինկաւ մեծ սրտայուզութեան մէջ։ Որոշեց Արբակի առաջարկութեան հաւանիլ, և բաւական երկարօրէն խորհեցաւ այն միջոցաց վրայ, որոցմով կրնար հարկ եղած զօրութիւնը հանել։ Անշուշտ բացէ ի բաց չէր կարող ծանուցանել իւր խորհուրդ և բանակ մը հանել այն նպատակին համար. քանզի այդ տեսակ ո և է յայտնի և հրապարակային շարժում, իսկ և իսկ պիտի ծանուցուէր Աժդահակայ, որ իմանալով այսպէս շատ կանուխ իւր թշնամեաց նպատակներ, կարող պիտի ըլլար զօրաւոր միջոցներ ձեռք առնուլ զանոնք արդիլելու համար։ Որոշեց խաբէութեան դիմել, զոր ինք ճարտարութիւն կոչեց, և հաւանական է որ բնաւ դաղափար իսկ չունէր թէ այդ օրինակ դործ մը ուղիղ չէր։ Պատերազմի դեւն կը պաշտպանէ և կ'արդարացունէ իւր անձնանուէր ծառա-

յից ամեն սուրթիւններն և մատնութիւններն։ Նա միշտ կը դրուատէ նենգութիւնն, սատայոդ կեղծիքն կամ սուտն, և կը կոչէ զայն ճարտարութիւն։

Կիւրոս պատրաստեց նամակ մը որով կը կեղծէր թէ մանաւոր յանձնարարութիւն մը եղած էր իրեն յԱժդահակայ, թագաւորին Ծառայութեան համար պատրաստուած Պարսկական բանակին հրամանատար կարգուելով։ Կիւրոս զայս շինծու թուղթ կարդաց Պարսկային հանրային ժողովոյ մը մէջ, և հրաւիրեց զամենն միանալ իւր հետ։ Երբոր ասոնք կաղմակերպուեցան, հրամայեց անոնց որ հաւաքուին իր սահմանած տեղ որոշեալ օր մը, իւրաքանչիւրն իւր հետ ունենալով փայտահատի տապար մը։ Երբ նոքա ժողովեցան, տարաւ զանոնք անտառ մը, և հրամայեց որ բոլոր ծառերն կտրելով կտոր մը դեռին բանան։ Բանակը ղողջոյն օր աշխատեցաւ, յերկիր տապալելով ծառերն, և դիզելով զանոնք ի հրկիզումն։ Նոքա բաւական ընդարձակ դեռին մը այս կերպով մաքրեցին։ Կիւրոս բոլոր օրը զանոնք անդուլ և սաստիկ աշխատութեամբ խանջեցուց, նոյն ատեն սակաւ ուտելիք և խմելիք ինչ հանդիստ տալով անոնց։ Դիշերն արձակեց զանոնք, հրամայելով որ երկրորդ օրը կրկին ժողովին։

Երկրորդ օրն, երբոր հաւաքեցան, տեսան որ մեծ խնճոյք մը պատրաստուած էր իրենց համար, և Կիւրոս հրամայեց անոնց բոլոր օրն խնջոյիւք և խնդութեամբ անցուցանել։ Ամեն տեսակ կերակրեղէնք և նաև ամենապատուական գինի պատրաստուած էին մեծ առատութեամբ։ Զինուորք բոլոր օրն ինքզինքնին խրախճանաց և զուարճութեան տուին, նախնեաց աւուր աշխատանքն և սաստիկ խոնջութիւնն մեծապէս յարմարցուցած էր զանոնք այս խնճոյից հեշտութիւններն և հանդիստն վայելելու։ Ժամերը վատնեցին իրենց բանակի կրակին շուրջն՝ ուտելով, արբենալով և պառկելով դալար խոտին վրայ ուր ղերար կը զբօսցունէին պատմութիւններ պատմելով, զուարթարար երգեր երգելով և պարելով։ Վերջապէս երեկոյին Կիւրոս հաւաքեց զանոնք և հարցուց անոնց թէ՝ ո՞ր օրն աւելի սիրեցին։ Պատասխանեցին թէ միոյն մէջ ամենեւին սիրելու բան մը չկար, և միւսոյն մէջ ամենեւին չը սիրելու բան մը չկար։ Առաջին օրուան մէջ սաստիկ աշխատանք և յոգի ուտելիք ունեցան, և երկրորդին մէջ անընդհատ հանդիստ և կարի հեշտալի հաճոյք։

(Շարունակելի)

ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԿՆՈՋ Ի ՏԱՆ

Ներշնչեալ Մատենագիրն՝ Ցուդայի և Իսրայէլի Թագաւորաց գործերն պատմած ատեն, կերեւի թէ մասնաւոր խորհուրդով մը, միշտ կը յիշէ նոցա կանանց կամ մայրերուն անուններն թէ ով են և ոյց դստերք։ Այդ պատմութիւնք կը ցուցնեն մեզի թէ ընդհանրապէս կնոջ կամ մօր որպիսութենէն կախում ունի առն կամ որդւոյն վիճակ։ Բ. Մնաց, ԻԱ. 6. այսպէս կընթեռնում. «Եւ նա Աքիաբի տան ըրածին պէս Իսրայէլի Թագաւորաց ճամբուն մէջ քալեց, (քանզի Աքիաբի աղջիկն անոր կինն էր,) և Տէրոջը առջեւ չարութիւն ըրաւ»։ Ատի ուսանիմք թէ կին չար մեծ անէծք է իւր տան,

վնասակար լինելով իւր առն և զաւակաց: Ս. Գիրք Յովրամի ևս չար ըլլալուն պատճառ նորա կինն ցուցանելով՝ կը սովրեցնէ մեզ իբրև ճշգրիտ եղելութիւն թէ՝ կին ամբարիշտ կրնայ ամբարիշտ ընել զիւր այրն: Տես ինչ կ'ըսէ Յեզաբելին վրայով Գ. Թագ. ԻԱ. 25, «Բայց Աքաաբին պէս բնաւ Թագաւոր մը եղած չէր, որ զինքը ծախէր Տէրոջը առջևը չարութիւն ընելու համար, զոր անոր կինը Յեզաբէլ զլխէ հանեց»: Իրաւ Աքաաբ ինք ալ չար էր, բայց եթէ Սիդոնացւոց կռապաշտ Թագաւորին դուստրը իրեն կին չառնոյր, այլ Աստուծոյ ժողովուրդին մէջէն Աստուածապաշտ և առաքինի կին մը առնոյր, հաւանական է թէ յառաջ պիտի չերթար ի չարն. այլ Թերևս պիտի ուղղուէր բարի կնոջ ազդեցութեամբ. սակայն ամբարիշտ կին առնլովն՝ երթալով աւելի չար եղաւ:

Օրինակ առնումք Նաբովթայ այգիին դէպքը: Երբ Աքաաբ Նաբովթէն պահանջած այգւոյն չը կրնալ տիրանալուն համար սիրտը կոտրած տուն դարձաւ, Յեզաբէլ ինչ խրատ տուաւ անոր, և Աքաաբի ինչ պատահեցաւ իւր կնոջ խրատին անսալուն համար: Ընթերցողք, եթէ Աստուածաշունչ կարդացած են անշուշտ տեղեակ են: Արդ՝ եթէ առաքինի կին մը ըլլար՝ կը կարծուի թէ այդպէս պիտի քաջալերէր իւր այրը. ոչ երբեք, այլ պիտի ըսէր. «Ով իմ սիրելիս ինչու կը տրտմիս դու վասն այդր. ուրախ եղիր մանաւանդ՝ որ քու հպատակացդ մէջ այդպէս իրաւանց ճանաչում կայ. այնպէս որ՝ խնդիր ընողն թէև Թագաւոր մը, բայց իբրև արդարութիւն սիրող Թագաւորի մը հետ համարձակ խօսեր է նա: Շատ լաւ ըրեր ես, այգին բռնութեամբ չառնելովդ, մի կարծեր թէ քեզ նախատինք է այդ, այլ յաւէտ փառք. զի դու ինքնին զայս բարի օրինակ ընծայեցիր ժողովրդեանդ թէ դու թէև կրնայիր զրաւել զայն Թագաւորական բարձր իշխանութեամբդ, սակայն իրաւանց կանոնը պահելով ետ կեցեր ես. եւ ուրեմն ուրախութեամբ վայելէ Աստուծոյ պարգեւն. որ արդարութիւն կը սիրէ, և դու իսկ Նմա հնազանդելով ևս տուաւել պիտի զօրանաս»: Առաքինի կնոջ մը այս բանք որչտի տարբեր պիտի ընէին հետեւանքը. յայնժամ ոչ Նաբովթ պիտի քարկոծուէր սուտ վկայից զրպարտութեամբ, ոչ ալ ինքը պիտի ըսէր Աստուծոյ անաւոր վճիռը Եղիայի միջոցաւ ու պիտի չը կրէր անմեղ արիւն թափած ըլլալուն պատիժը: Վասն այսորիկ է որ առակաց ԼԱ. 10-30. մեծապէս կը զովուի առաքինի կին զի իմաստուն կանայք կը շինեն իրենց տունը, իսկ յիմարք կը կործանեն»: Մեծ իմաստութիւն է ուրեմն երիտասարդաց մեծ զգուշութիւն ունենալ յընտրութեան կանանց. եթէ ոչ, պիտի նմանին այն երկու անփորձ մանկանց, որք անգամ մը մկանց համար դրուած թոյնը շաքար կարծելով կերեր են, մին մեռեր և միւսն երկար տանջուելէ յետոյ հազիւ է ազատեր:

Դարձեալ կին չար անէծք և պատուհաս է ոչ միայն իւր ամուսնոյն, այլ նաև իւր զաւակաց: Յովրամ չարութիւն ուսաւ և չար եղաւ, զի իւր կին չար էր: Կինն ևս չար մեծցեր էր, զի իւր մայրն Յեզաբէլ չար էր: Տես կնոջ ազդեցութիւնն ի տան: Կրնայ ըսուիլ թէ՝ կանայք քան զարս հզօրագոյն են ազդեցութեամբ ի վերայ որդւոց, վասնզի որդիք իրենց մարց զիրկը կը մեծնան, և ի տան զնոսա կը տեսնեն միշտ և կը լսեն, մինչ հայրերն են բացակայ: Եւ ինչ կը տեսնեն կամ կը լսեն չար մարց դժբաղդ մանկտիք՝ բայց եթէ անձնասիրութիւն, ամբարշտութիւն, աղաղակ, հայհոյութիւն, պղծաշուրթն շաղփաղփութիւն, ստախօսութիւն, ևն. ևն: Եւ մինչ մարդկային սիրտ ի մանկութենէ ի չարն հա-

կամէտ է, ինչ որ զտնեն իրենց ծնողաց վերայ, զայն կառնուն: Եւ այնչափ Թափանցիկ է ազդեցութիւն ծնողաց յորդիս, որ մինչև անգամ եթէ պատահի, որ ծընողք զգաստանան, տակաւին որդիք նոցա կընթանան ի յոռին. զի ծնողաց նախկին յոռութիւնք որդան կարմիրի նման անջնջելի են որդւոց սրտերէն: Սակայն երբ որդիք կունենան բարի մայրեր, և կը լսեն նոցա բարի խրատներն և կը տեսնեն նոցա մաքուր բարոյականքն և միշտ աչաց առջև կ'ունենան նոցա բարի օրինակներն, կ'ըլլան անոնց նման, հետեւելով անոնց ուղիղ ճամբուն: Գիտեմք որ բարեպաշտ Հեղիի որդիքը չար էին, Աստուծոյ մարդոյն Սամուէլի որդիքն ագահ և կաշառակուրծ, Աստուածասէրն Դաւթի որդիք Աբիսողոմ և Ադոնեայ ապստամբ, կենդանի Աստուծոյն նախանձը կրող Եզեկիայի որդին Մանասէ կռամոլ, սակայն դոքա աւելի կարթնցունեն զմեզ խորհելու թէ արդեօք այդ անարժան զաւակունք յաւէտ իրենց մայրերէն պատճառ չառին այդպէս ըլլալու: Քանզի եթէ ծնողք հարք և մարք հաւասարապէս ջանան, աղօթեն և հսկեն վասն որդւոց իւրեանց, հազիւ երբեք կրնան պատահիլ այսպիսի բացառութիւնք: Վասն զի խոստումն Աստուածային ողորմութեան մինչև ցհազար ազգ՝ «զԱստուած սիրող և Նորա պատուիրանքներն պահող ծնողաց նըկատմամբ է»: Ո՜հ թէ զիտնային կանայք իրենց արժէքը եւ իմանային թէ ինչ մեծ կարևորութիւն կը տրուի իւրեանց որպիսութեան, և որչափ յարգի ցուցուած է իրենց լաւութիւնն թէ յընտանեկան շրջանի և թէ յընկերական կեանս: Դեբորա կին մի էր, բայց այնչափ պատուաւոր էր Նորա օգտակարութիւն և պիտանութիւն, որ Բարակ չը համարձակեցաւ առանց անոր երթալ Իսրայէլի ազատութեան պատերազմին: Երանելի են ուրեմն այն ընտանիք, յորում գտանի կին իմաստուն և առաքինի. քանզի «վայելչութիւնը սուտ է ու գեղեցկութիւնը ունայն է: Տէրոջմէ վախցող կինը պիտի գովուի»: Ի դէպ է ասա յիշել նաև հետեւեալ տողերն.

Տան մը արժան և վայելուչ համեստ,
խոհուն, ազնիւ տիկին
Նա է որ յոյժ կարեւորին է մտադիր
ոչ խորտիկին.
Եւ իւր որդւոցն է կառավար ոչ թէ
զինեաւ լեցուն տիկին:

Ս. Ե. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Օվաճրզ

ՄԱՆՐԱՎԷՊ

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Փոքրիկ քաղքի մի քանի քաղաքացիք կարօտելոց համար ստակ հանգանակելու կարգուած լինելով քաղաքապետին կողմանէ, առաւօտ մը երբ գեղեցիկ տան մը բակը կը մտնէին՝ լսեցին որ տանուտէրը դառնապէս կը կշտամբէր իւր սպասաւորներէն մին որ գիշերն ողջոյն անձրևի տակ դըրուած ձիոց սպասները (թազըմ) առնուլ մոռցած էր: «Հոս բան մը չպիտի ստանամք, ըսաւ հանգանակիչներէն մին իւր ընկերակցաց, մեք ագահի մը տունը կը գտնուիմք»: «Ի՞նչ կը կորսնցնեմք, եթէ փորձեմք անգամ մը» պատասխանեց ուրիշ մը: Այս վայրկենին, տանուտէրը անոնց դէմն ելաւ և քաղաքավարութեամբ ընդունեց զանոնք, և երբ տեղեկացաւ անոնց այցելութեան նպատակին, հրամցուց զանոնք իւր սենեակը, և նշանաւոր նուէր մը տուաւ անոնց: Հանգանակողք լի զարմացմամբ և երախտագիտութեամբ, խոստովանեցան իրեն թէ սպասաւորի մը հետ իւր վէճը լսած ըլլալով, խիստ շահասէր կարծած էին զինք և չէին յուսար բան մը առնուլ: Տանտէրը պատասխան տուաւ անոնց. «Ստոյգ է որ ես տնտեսագէտ մ'եմ. բայց իմ այս տնտեսագիտութեանս շնորհիւ աղքատաց առատութեամբ տալու վիճակին մէջ կը գտնուիմ»:

ՌՈՒԲԷՆ Ս. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Անցեալ շաբթու չորեքշաբթի օրն Յուլիս 1 ըստ Ն. Տ. կատարուեցաւ Ռոպերթեան վարժարանի տարեկան հանդէսն։ Ընթացաւարտ կարգն կը բաղկանար 15 երիտասարդներէ որոց չորսն հայազգի էին եւ որոց ամենուն թէ բարոյական եւ թէ մտաւորական յատկութեանց մասին մասնաւոր գովեստիւք կը խօսին իրենց ուսուցիչք եւ մտերիմ ծանօթք։

Հանդէսն շքեղ էր եւ վսեմ ըստ սովորականին, խուռն բազմութիւն մը ամեն ազգէ դրաւած էր վարժարանին զարդարուն ընդարձակ սրահն եւ շատեր տոխպեալ էին ոտքի վրայ կանգնիլ։ Հանդիսին կը նախագահէր մայրաքաղաքիս մէջ Ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչն Մր, Էմիթ, ի բացակայութեան նորընտիր դեսպանին Մր. Բօքսի որ դեռ մայրաքաղաքս հասած չէ։ Անգլիոյ դեսպանատունէն ներկայ էին դեսպանն Սըր Ուիլլիըմ Հուայթ և այլ պաշտօնականք ընդ որս նաեւ հոչակաւոր փաստաբանն Մր. Բիրս։ Այլ եւ այլ ազգայնութիւնք նմանապէս շատ լաւ ներկայացուած էին։ Ամենապատիւ Յարութիւն Պատրիարք Վեհապետեան իւր կողմանէ յատկապէս ղրկած էր Արժ. Հայր Սրուանձտեանց՝ ներկայ էին նոյնպէս Արժ. Մովսէս եւ Մամբրէ վարդապետք, Վսեմ. Նուբեան եւ Եուսուֆեան էֆէնտիք, եւ բազմաթիւ պատուաւոր ազգայինք հանդերձ ընտանեօք։ Յունաց Պատրիարքն կը ներկայացուէր իւր փոխանորդէն, որոյ հետ ներկայ էր նաեւ Մեծ Լոզոթէտ պէյ։ Պուլկարաց Էկզարքն ունէր նաեւ իւր ներկայացուցիչն։

Ընթացաւարտ աշակերտք ամենքն, ի բաց առեալ մին, կարեւոր նիւթերու վերայ ընտիր ատենախօսութիւններ ըրին այլ եւ այլ լեզուներով՝ եւ ջերմ ընդունելութիւն գտան ու իրենցմէ շատերն ալ ծաղկանց չքնաղ փունջերով ծածկուեցան։ Հայ ընթացաւարտներէն

Պ. Աւետիս Ամէմեան (Զմիւռնացի) խօսեցաւ Անգլ. լեզուաւ, իւր նիւթն էր «Մեծ մարդոց ազդեցութիւնն յառաջդիմութեան վրայ».

Պ. Մինաս Ծալեան (Պարտիզակցի) Հայերէն լեզուաւ, «Մտատիպարն եւ յառաջդիմութիւն»

Պ. Մկրտիչ Շահնազարեան, (Պօլսեցի) Տաճկերէն լեզուաւ. «Դիտութեան օգուտներն»

Պ. Սիրուն Բէմհաճեան (Պօլսեցի), Գաղղիերէն լեզուաւ «Վիքթոր Հիւկոյի դերն»։

Նոյն օրն բաշխուեցաւ նոյնպէս մրցանակներն այն աշակերտաց որք յաջողած էին ամբողջ տարւոյն մէջ ամենէն բարձր թիւերն ստանալ իրենց դասերուն եւ քննութեանց մէջ, եւ անոնց որ նախընթաց իրիկուան հրապարակախօսութեան մրցման մէջ ամենէն յաջողն դատուած էին յատկապէս այդ նպատակաւ կարգուած յանձնախմբի մը կողմանէ։ Մեծ գոհունակութեամբ կը յիշատակենք հոս թէ՝ Հայ ուսանողք նախանձելի մեծամասնութիւն մը կը կազմէին այն աշակերտաց որոց աշխատութիւնքն ու յառաջդիմութիւնն անցեալ դպրոցական տարւոյն մէջ՝ այսպէս մրցանակներով պըսակուեցան։

Վկայականաց եւ մրցանակաց բաշխումէն վերջ վարժարանին նախագահ Տօք. Վօշպըրնի հրաւիրանօք հետզհետէ խօսեցան այլ եւ այլ լեզուներով տարբեր ազգայնութեանց եւ պատրիարքաց ներկայացուցիչք, եւ հանդէսն փակուեցաւ աղօթիւք եւ փառաւանութեան երգով։

Նմանօրինակ սիրալի հանդէս մ'ալ տեղի ունեցաւ անցեալ երկուշաբթի Յուլիս 4 ըստ Ն. Տ. Իւսկիւտարի աղջկանց Հոմ վարժարանի մէջ։ Հոն նաեւ հաւաքուած էր ընտիր բազմութիւն մը երկու սեռէ եւ տարբեր ազգայնութիւններէ։ Ընթացաւարտ աշակերտուհիք եօթն էին թուով որոց միայն մին Պուլկար էր, իսկ մը-

նայեալքն Հայ։ Սոքա եւս կարդացին Անդլիերէն, Հայերէն եւ Գաղիերէն լեզուաւ զանազան նիւթերու վրայ գեղեցիկ եւ խմաստալից «ճառեր» որք հաճելի տպաւորութիւն մը ներգործեցին ունկնդրաց վրայ։ Հանդիսականք ախորժանօք մոխկ ըրին թէ դաշնակահարութեանց եւ թէ երգերուն, որ մեծ փայլ կու տային հանդիսին։

Մր. Էմիթի որ կը նախագահէր նաեւ սոյն հանդիսին, բանախօսութենէն վերջ, հրաւիրուեցաւ խօսելու Ռէթէոս էֆէնտի Պէրպէրեան՝ որ եկած էր ներկայացնելու Ամեն. Պատրիարքն եւ որոյ երկար եւ գեղեցիկ ատենախօսութիւնն բազմիցս ծափահարեցաւ ներկայ հանդիսականներէն։

Ի բոլոր սրտէ յաջողութիւն կը մաղթենք սոյն երկու կարեւոր հաստատութեանց որ բազում տարիներէ ի վեր մեծ ծառայութիւն կը մատուցանեն մեր երկրին։

... Խմբագրապետ Բիւրակն ազգօգուտ լրագրոյ.

Ամսոյս 12 չորեքշաբթի գիշերը ժամը 7ին ատենները, մինչ հինգշաբթին կը լուսնար, հրացանի բոմբիւն մը ժողովուրդը ի խոր քունէ ընդոստեցուց։ Զարթուցման յատուկ թմբուկենէն եաքը, վարանմամբ խառն երկիւղիւ տեսնուեցաւ որ ինչ վտանգալից կացութեան մէջ կը գտնուէինք։ Ծխախառն բոցոյ սիւն մը որ դէպ ի յամպս կը բարձրանար գուժեց թէ հրդեհն՝ այն անգութ հրէշն, իւր ժանիքը սրած՝ պատրաստ էր իւր որսին վրայ յարձակելու։ Ժողովուրդը կիսամերկ եւ բոկոտն սկսաւ շուկայ ընթանալ որուն մէջտեղէն սկսած էր կրակը բոցափայլիլ. բայց, ո՜հ, շնորհիւ քաղաքապետին կանոնապահ կարգադրութեանց, ջրբուղխներուն (ֆիսքիյէ) ջուրց շղոյութիւնը համոզեց թէ անհնար էր թշնամւոյն լափիչ զօրութեան դիմադրել։ Ուստի բազմութիւնը՝ հրդեհը չիջուցանելէ յուսաբեկ, հարկադրեցաւ տուն վերադառնալ, ընտանեաց փրկութիւնը հոգալու համար։ Հայոց թաղը որ շուկային վերեւը սարին կողը կը գրաւէր եւ որ իրրեւ տուներու շեղջ մը կերեւէր դիտողին աչաց, յանկարծ քանի մը տեղէն բռնկեցաւ հրդեհին երեւումէն քանի մը վայրկեան եաքը։ Յայնժամ դիտողին աչաց առջեւ կը բացուէր սարսափելի տեսարան մը. կանանց յուսահատական գոչիւնները, մանկանց երկիւղալի ճիչերը, արջառոց ահարեկ բառաչանքը եւ բոցավառ տանց ճարճատիւնը մարդուն սիրտը կը մրմռքէին եւ ամենէն արիասիրտներուն անգամ ահ ու սարսափ կ'ազդէին։ Այսպէս ամբողջ շուկան որ երկերիւրէ աւելի խանութ, մթերանոց, սրճարան եւ պանդոկէ կը բաղկանար, եւ Հայոց թաղին երեք չորրորդէն աւելին, այսինքն 161 տուն (եկեղեցին եւ դպրոցներն ալ ի միասին հաշուելով) ի մոխիր դարձան մէկուկէս ժամուան միջոցին մէջ։ Սակայն անկարելի է մեզ լուութեամբ անցնիլ կարեւոր պարագայէ մը որ մեծ ցաւ պատճառեց տեղւոյս Քրիստոնեայ եւ ոչ-քրիստոնեայ ազգաց։ Կրակէն ճողոպրուած ապրանաց եւ կահուց $^2/_3$ը գիւղացի եւ տեղացի աւարառուներուն ճանկը ինկաւ շնորհիւ գահիմագամի արթուն հոգածութեան։ Եթէ գահիմագամն, դատաւորն եւ այլ պաշտօնական անձինք պարտաճանաչութիւն ըսուած բանը քիչ շատ հակնալով պէտք եղած անմիջական միջոցները ձեռք առնէին, յոյս մեծ կար թէ հրդեհն շուկան եղած տեղն կրնար մարիլ եւ տուներուն չը ճարակիլ։ Ինչ եւ իցէ մեք այս կէտը, անոնց ուշադրութեանը յանձնելով, որոց որ անկ է, անցնինք մեր նամակին բուն շարժառիթին, Այժմ չորս հարիւրէն աւելի հոգի առանց ապրուստի եւ բնակարանի մնացեր են, որոնք բարեսիրտ անձանց աջակցութեանը կը կարօտին, դէթ մի հիւղիկ չունենալով պատսպարուելու համար։ Նոքա որ դէպ ի իւրեանց նմանիս քիչ շատ համակրութիւն եւսէր կը կրեն իրենց սրտին մէջ — եւ բնական է որ կրեն — չեն կրնար անտարբեր աչք

նայիլ այս խեղճութեան վրայ, որոյ նկատմամբ յաւէտ երեւակայութեամբ քան գրիչով կարելի է գաղափար մը առնալ։ Արդ հրաւէր կը կարդամք խոնարհաբար Բիւրակնի ազնիւ ընթերցողաց որ օգնութեան ձեռք կարկառեն այս անպատսպար եւ անօթի ողորմելեաց եւ մեզ յղեն իւրեանց նուէրն ու ողորմութիւնն Բիւրակն Պատ. Լրագրոյն միջոցաւ, միշտ ի մտի ունելով որ ի բոլոր սրտէ յանուն Քրիստոսի եւ յանուն մարդկութեան նաքարակիտ մը տուողը երախտապարտ պիտի ընէ իրեն ամբողջ կարօտեալները։

Տէր իմ, կը խնդրեմ Ձեր մեծութենէն որ հաճիք եսևաժ ժողովրդեան մը դըժբաղդ վիճակին վրայ Ա.եա. եղբարց յատուկ ուշադրութիւնը հրաւիրել, որոյ համար յայտնելով կանխաւ շնորհակալութիւնս։

Մնամ Ձերդ

Ատենադպիր

ՀՐԴՆՀԻ ՄԱՍՆԱԽՄԲԻՆ

ՌՈՒԲԷՆ Ս. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

85 Յունիս 25, Նալլուխան

Բիւրակն։ Ի սրտէ կը բաղձամք որ Բիւրակնի ազնիւ ընթերցողք մարդասիրական փափուկ զգացմամբ կարկառեն իւրեանց օգնութեան ձեռք սոյն խղճալի արկածելոց, ըստ խնդրանաց յանձնելով մեզ իւրեանց նուէրներն զորս պատրաստ եմք հրատարակել հանդերձ նուիրատուաց անուններովն։

« Երանի անոր՝ որ աղքատին հոգ կը տանի. Նեղութեան օրը Տէրը պիտի փըրկէ զանիկայ »։ Սաղմ. ԽԱ. 1

Կ'իմանամք թէ Ամեն. Ս. Պատրիարքն յատուկ թագրիրով մը հրաւիրեր է Բ. Դրան ուշադրութիւնն առ այս ցաւալի խնդիր կայսերական կառավարութեան գթութիւնն հայցելով տարաբաղդ հրկիզելոց վիճակին վրայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՈՒՏԱՆԻ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Մէհտին հաստատուած է ի Խարդում, որն որ առաջնակարգ քաղաք մ'է եւ իր բնական դիրքովն ու ամեն շինութիւններովն ո եւ է յարձակման դիմադրելու յարմարութիւն մը ստացած է։ Տարակոյս չկայ թէ Խարդումի դրաւումն Սուտանի ժողովրդեան մէջ զօրացուց Մէհտիի դիրքըն։ Անգղիացիք մեծ զոհողութիւններով ղրկեցին անդ բանակ մը Նեղոսի ճամբովն որպէս զի ազատեն զԿորտոն, բայց բանակն Խարդումի մօտեցած պահուն Կորտոն սպանուեցաւ։ Այնուհետեւ Անգղիացիք վրէժխնդրութեան համար միայն կրնային պատերազմը շարունակել, բայց Մր. Կլատստոնի Քրիստոնէական փափուկ զգացմանց կը դպչէր այնպիսի արիւնալից գործողութիւն մը, ուստի զինուորական գործողութիւնք դադրեցան եւ զօրքն տակաւ յԵգիպտոս վերադարձնելու հրաման եղաւ։ Անգղիացիք տակաւին կը պահեն զՍուաքին, չը գիտցուիր թէ Լորտ Սալիսպըրի ինչ որոշում պիտի ընէ։

Կ'երեւի թէ Մէհտին, այդ խարդախ անձ, հանդարտ կենալու միտք չ'ունի. Կ'ըսուի թէ մօտերս Եգիպտոսի Խտիւին ուղղած է նամակ մը որով կը հրաւիրէ զնորին Բարձրութիւն ընդունել իւր հիմնած կրօնական նոր դրութիւնն, հակառակ պարագային մէջ կ'սպառնայ Եգիպտոսի վրայ քալել։

Կորտոն զօրավարի սպանման ատեն Խարդումի մէջ գտնուող Քօտլի Բէնակի անուն Յոյն վաճառական մը սպանման եղանակին վրայ տուած է տեղեկութիւն մը, զոր տեսանք լրագրաց մէջ, յորմէ կը քաղեմք հետեւեալն։

Մէհտիի մարդիկն յանկարծ կը յարձակին Խարդումի վրայ, եւ մտնելով Կորտոն զօրավարի սենեակն կը գտնեն զինքը առանձնացեալ Աստուածաշունչ ի ձեռին, եւ հրացանի մէկ հարուածով կը մեռցընեն զայն։ Մին ի յարձակողաց կտրելով

արդէն մեռեալ դիակի գլուխն կ'անցունէ զայն նիզակի մը ծայրը եւ կը տանի ի հրապարակ ։

Յանկարծ Արաբք անհամար հրոսակօք կը հասնին քաղաք առանց ո եւ է ընդդիմութեան մը հանդիպելու եւ սարսափելի ջարդ մը տեղի կ'ունենայ ։ Խարդումի մէջ գտնուող քառասուն եւ ութ Յոյներէն միայն ութն ազատ կը մնան ջարդէն յորոց մին է Քոստի Բէնակօ, սոքա եւս ձեռքերնին կապուած գերի կը վարին ։

Կորտոն զօրավարի գլուխն կը տարուի Օսմանի բանակատեղը, կը դրուի յոտս Մէհտիի եւ նա կատաղի բերկրութեամբ կը դիտէ զայն ըսելով՝ «Մի՞թէ կարելի՞ է որ սա Կորտոնի գլուխն լինի» ։ Յետոյ գլուխը կը տարուի բանակ եւ զօրքերն կը թքնեն անոր երեսին, կը փետտեն մազերն ու մօրուքը, իսկ մարմինը կը կտրատեն ։

Ահա այս եղած է Խարդումի պաշտպան հուչակաւոր Կորտոնի վախճանը ըստ տեղեկութեանց Քոստի Բենակոյի՝ որ յետ գերի վարելոյ փախչիլ յաջողելով Ապուտոմ հասեր է գիւղէ գիւղ մուրալով եւ անդ պատմեր է Անգղիացի Պըդլըր զօրավարին սպանման եղանակի այս տարաձայնութիւնը որ կայ եղեր Խարդումի մէջ ։

— Ռուսական Բոլոնիոյ կուսակալ Կուրքօ զօրավարն որ ծննդեամբ բնիկ Բոլոնացի մի է, երկրին կացութեանը նկատմամբ վերջերս Աղեքսանդր Գ. կայսեր ղրկած մէկ տեղեկագրին մէջ խստութեամբ եւ պարսաւանօք կը խօսի իւր հայրենակիցներուն վրայ ։ Կըսէ թէ «ի բաց առեալ ժողովրդեան գեղջական մասն որ ուղղակի օգտուած է Ռուս կառավարութեան կալուածական տնօրինութիւններէն եւ որ իւր վիճակի բարւոքմանն համար երախտապարտ է, Բոլոնացւոց ամեն դասեր սաստիկ հակառակ են Ռուս կառավարութեան» ։ Կուրքօ զօրավար իւր ստորադաս պաշտօնէից Ռուսացման գործոյն մէջ հարկ եղած բոլոր կորովն չըցուցնելնին պատճառ կը համարի ցարդ տեսնուած անդոհացուցիչ արդեանց, եւ կ'առաջարկէ որ Բոլոնական ազգին Ռուսական ազգէն բաժնուելու եւ ինքնօրէն կեանք մը ձեռք բերելու բաղձանքներն իրենց սերմանց մէջ իսկ սպաննելու համար, վերցուին Բոլոնացւոց մի քանի ազգային հաստատութիւններն որք կը ծառայեն վառ պահել ազգային անկախութեան յիշատակներն ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մի քանի շաբաթէ ի վեր Տէրութեան Ելմտական վիճակին վրայ տեղի ունեցած է նոր բարենորոգում մը որոյ հիմն է՝ Ելմտական պաշտօնէից անկախութիւնը վարչային պաշտօնեայներէն եւ անոնց ուղղակի ենթարկումը Մայրաքաղաքիս Ելմտական նախարարութեան ։ Յետ այսորիկ, կուսակալք եւ այլ վարչային պաշտօնատարք իրաւունք չպիտի ունենան միջամտելու նահանգաց Ելմտական գործերուն ։ Ելեւմտից վերջին տեսչութիւնը վերապահուած է մէն մի նահանգի Տէֆտէրտարին, որ պիտի գործէ միայն Մալիյէին հրամանաւ ։ Տէֆտէրտարն այսուհետեւ պիտի լինի իրական պետ նահանգին գանձային պաշտօնէութեան ։

— Բ. Դուռը շրջաբերականաւ մը յայտնած է օտար դեսպանաց թէ՝ կայսերական կառավարութիւնն հարկ կ'ըզգայ քննութեան ենթարկել Եւրոպիոյ մէջ հրատարակեալ ամեն տեսակ, գիրք եւ առ հասարակ ամեն հրատարակութիւն որք թղթատարութեան միջոցաւ Թուրքիա կը ներմուծուին ծրարով ։ Հետեւապէս Բ. Դուռը կը խնդրէ որ Դեսպանատունք հարկ եղած հրամանները տան Մայրաքաղաքիս այլ եւ այլ օտար նամակատանց, որպէս զի այս վերջինք թոյլ տան որ գրաքննիչ պաշտօնեայք աչքէ անցունեն հասած գրքերն զանոնք իրենց տէրերուն յանձնելէ առաջ ։ Դեսպանատունք պատասխան տուած են թէ իրենց տէրութիւններէն նախապէս հրահանգ պարտին ստանալ նամակատանց այդպիսի հրաման մը տալու համար ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
Տպագր. Գ. Պաղտատլեան
(ԱՐԱՄԵԱՆ)
Չագմագճըլար Եաքուպեան խան, Թիւ 13